

Nemzet és érték

Eretnek gondolatok a magyarság lelkületéről*

Dr. Hódi Sándor

Nem tudom, mennyire illeszkedik előadásom a tanácskozás témájába – **Esztétikai érték – etikai érték: nemzeti irodalmunk és kultúránk kisebbségi körülmények között.** Talán nem is merem volna elfogadni a megtisztelő felkérést, ha nincs benne az a bátorító megjegyzés, hogy a tanácskozás szervezői nem irodalomtörténeti beszámolókat, hanem helyzetértékelő, kiütékes állásfoglalásokat kérnek, amelyek az oktatásügy és a média számára is ötletadóak lehetnek. Nem biztos, hogy ötletadó lesz az, amit mondani kívánok, az érték szerepét azonban kisebbségi kultúránk és nemzeti közösségünk jövője szempontjából kardinális fontosságú kérdésnek látom, ezért a rendelkezésemre álló időben szívesen kifejezem erre vonatkozó véleményemet.

A határon túli magyarság a XIX. századbeli lelki alkattal élte végig a XX. századot, és jószérével ezzel a lelki alkattal lépett be a XXI. századba. Ennek a társadalomlélektani megkésztetésnek a legfőbb oka az, hogy az elcsatolt területekre került magyar kisebbség gyakorlatilag nemzeti értelmiség nélkül maradt, a parasztság és a középosztály pedig önnön erejéből nem volt képes a magyar intézmények – önálló magyar iskolák, egyetem, sajtó, tévé stb. – hiányából fakadó szellemi irtó áthidalni. A közösséget integráló, a nemzet vállalásának értelmét és célt adó szellemiség és lelkeség hiánya miatt a határon túli magyarság és sem leli helyét, távlatnékülnek látja jövőjét. (Ez a szellemi-lelki állapot, más okokból kifolyólag, tulajdonképpen a nemzet egészsére vonatkozatható, de hadd szorítkozunk itt csak a magunk gondjára.)

A politikai szövörágok ellenére, amelyek rózsaszínűre szeretnék festeni az eget fölöttünk, a magyar kisebbségek valóságos helyzete kétségbejében lesújtó. A délvidéki magyarság szellemi-kulturális élete például a harmadik évezred elején gyarmatosított állapotokat tükröz: a közoktatásból, tájékoztatásból, politikából, az intézményekből teljes egészében hiányzik a keresztény értékrend és a magyar szellemiség. Idegen érdekek, szándékok, törekvések hatása alatt állnak pártjaink, intézményeink, amelyek nem képesek nemzeti közösségünk autentikus érdekeit megjeleníteni és képviselni sem a többségi nép, sem az anyaország, sem Nyugat felé.

Amíg a XIX. századból ránk maradt folklórból elevenen élnek a múlt hagyományai, szellemi és politikai életünkben teljes egészében hiányzik a korszerű nemzettudat, amely a múltat és jövőt illetően eligazításul szolgálhatna számunkra. A korszerű nemzettudat hiánya miatt a közvetlen élettapasztalathoz származó feszültség nem képes feloldódni közös cselekvési programokba, hanem destruktív erővé válik, amely a népesség atomizálódását és felmorzsolódását vonja magával. Ugyanakkor az egyéni lelki beágyazottság hiánya, a sehova sem tartozás érzése a személyiség szintjén nehezen elviselhető rossz közérzettel jár, amely súlyos lelki károsodásban, önkárosító és önpusztító magatartásban ölt formát.

Az elmúlt évtizedekben növekvő mértékben pusztult, szegényedett, öregedett és szóródott szét a nagyvilágban Vajdaság magyar lakossága. Ennek a folyamatnak a fűkézérése, megállítása és visszafordítása nem történhet semmi az égvilágon, s félé, hogy mindaddig nem is történik, amíg véget nem ér a szellemi-kulturális elnyomás, a magyar szellemiség, a keresztény értékrend és a nemzettudat módszeres háttérbe szorítása.

Az elszakított nemzetrészek gondolj-bajai többrétűek. Általában a kisebbségi jogok és a nyelvi egyenjogúság hiányát szoktuk szóvá tenni, holott a leg súlyosabb problémáink nem is annyira jogi, mint amennyire szellemi és mentális természetűek. A nemzeti létel kapcsolatos általános értékzavar a legnagyobb baj, amely lehetetlenné teszi az együttes gondolkodást és cselekvést számunkra. Ez az értékzavar részben a kisebbségek jogfosztott helyzetével, politikai és gazdasági kiszolgáltatottságával függ össze, részben egy saját világlételem következménye.

Beszélhetünk mi a demokráciáról, az átalakulásról amennyit csak akarunk, mindaddig, amíg a kisebbségek politikai, gazdasági, kulturális és nyelvi egyenlősége nemzeti garanciák helyett üres szavaknak nyugszik, nem várható a nemzetrészek szellemi újjáélesztése, anyagi és kulturális felemelkedése. Ennek az egyenlőségnek a kiharcolása azonban jelentős mértékben éppen a magyar szellemiség erősödésének, ha úgy tetszik: a nemzeti értékek felismerésének a függvénye, amely nélkül meg sem fogalmazódhat kisebbségi közösségünk igazi érdeke, fel sem merülhet a helyzet megváltoztatásának tényleges igénye. A huszonkettes csapdája ez is, mint minden, ami egyaránt függvénye az ember személyiségének és társadalmi körülményeinek.

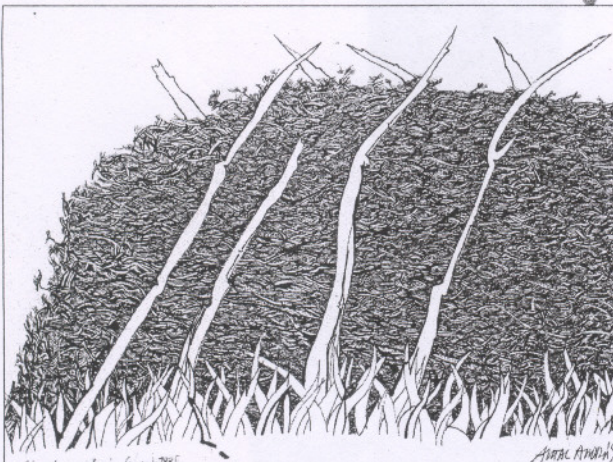
A helyzetet nehezíti, hogy a nemzeti értékzavar általános világlételem. A liberális eszmék terjedésével magyarkan hallani olyan véleményeket, hogy a nemzeti lét idejét múltá, a népek ügyis meg fognak szünni, ezért nem

zeti tudatról, nemzeti lelkületéről ma már anakronizmus beszélni. Mondják ezt azok, akik megpróbálják az emberi nemzedékek sorának törekvéseit összeroppantani, akik új életvezető értékeket hirdetve, mint valami nyájat, szeretnék az embereket saját szolgálatukba állítani.

Ne kerülgessük tovább a forró kását: térjünk rá a bennünket érdeklő lényegi kérdésre. Képvisel-e valamilyen értéket a nemzet, a nemzeti eszme? Nem úgy általában, immanens módon, hanem konkrétan, itt és most, a mi kisebbségi kultúránkban, mindennapi életünkben, politikai és gazdasági törekvéseinkben?

A válasz aligha lehet kétséges. Nem képvisel. És ez a gyakorlati élet, sajnos, számtalan példával igazolja.

A nemzet szolgálatából nem lehet megélni. Aki a nemzet ügyét szolgálja, az nemcsak szegény ördög marad haláláig, hanem ráadásul ellenséges légkör veszi körül, s le kell mondania a sikerről, a karrieréről, a magas társadalmi tisztségekről. Ellenben – különös fíntoraként az életnek – a nemzeti értékek tagadásával: a nemzeti közösség bomlasztásával, a nemzetársak beuralásával befolyásos pártfogókhoz, jelentős anyagi támogatáshoz, jó állásokhoz lehet jutni. A nemzeti értékek elárulása és kiárusítása, a jelentős személyiségek meghurcolása és besározása pedig szinte teljes garanciát jelent a fényes karrierhez, a politikai sikerhez és az anyagilag gondatlan élethez.

Antal András: Kazalívár (1995)

A nemzeti értékkel illetően tehát paradox jelenséggel állunk szemben. Józan ésszel azt gondolhatnánk az ember, hogy a nemzet legkiválóbbjait övezi mindig legnagyobb megbecsülés. A legrátermettebbek közül kerülnek ki a magas beosztású vezetők, a legnagyobb személyiségek formálják, alakítják nemzetük sorsát a közösség egyetértő és tettekre kész rokonszenvétől kísérve. Ennek azonban pont fordítottja a helyzet. Minél kevesebbe taksálja valaki nemzetét, minél többet árt neki, annál többre viszi. A legrátermettebbek erőfeszítései nemcsak hogy nem találkoznak egyetértő társadalmi rokonszennel, nemcsak hogy nem támogatja őket a tömeg, hanem általában meghurcolják őket, vértanúhalált halnak, vagy kényszerpályán vesztegetik el életüket.

Általános szabályként kimondható, hogy a nemzeti értékzavar következtében a piramis leg-alján helyezkednek el a nemzet napszámosai, míg a piramis csúcsán vannak a sírások. Csekély vigasz, hogy a tömegember ítélőképesége más vonatkozásban sem sokkal sikeresebb: így például nem mindig képes helyesen megítélni helyzetét, nem ismeri fel a fenyegető veszélyt, nincs tisztában cselekvési esélyeivel, a rendelkezésére álló eszközökkel, gyakran önnön erejével sem.

(Folytatás a 10. oldalon)

Nemzet és érték

Eretnek gondolatok a magyarság lelkületéről*

Dr. Hódi Sándor

(Folytatás a 7. oldalról)

Mindez figyelembe véve, aligha lehet fennakadnunk azon, hogy sokkal alacsonyabb árfolyama van a nemzetépfítésnek, mint a besugárnak és az árulásnak. A helyzet talán annyival rosszabb nálunk, hogy ezt az árfolyamkülönbséget az elnyomó apparátus megpróbálja a maga javára fordítani. Különféle propagandával és kedvezményekkel igyekeznek minél több kisebbségit megvásárolni, ezért szinte a csodával határos, hogy nyolcvan év után még mindig szép számmal élnek magyar emberek az elcsatolt területeken. Ez a körülmény valószínűleg azzal magyarázható, hogy a magyarfaló politikusok lélekben nem igazi szerbek, románok vagy szlovákok, hanem skótok. Erre utal az is, hogy nem kínélik saját népüket sem, ha a zsebükről van szó.

Az emberek megtévesztésének sokféle alattomos módszere közül az egyik kétségkívül a nemzeti értékzavar. A kollektív tudat és lelkület megzavarásával a szenvedélyek éppoly magasra szíthatóak, mint amilyen mély apátiába süllyeszthetők. Egyik esetben sem a nemzeti léttel van baj, hanem a nemzeti értékekkel, amelyek áldozatul esnek a tömegmanipulációnak.

Azzal, hogy mit hoz a jövő, hogy mi lesz a különböző népek, fajok, nyelvek, kultúrák sorsa néhány évszázad múlva, nem érdemes foglalkoznunk. Főként nem szerencsés életünkkel efféle víziókhöz igazodni. Lehetséges, hogy a nemzetek egyszer majd eltűnnek, egyelőre azonban úgy áll a helyzet, hogy azokra a személyekre, akik gyengén integrálódnak szellemi, nyelvi, kulturális közösségükbe, százféle mentális veszély leselkedik, a depressziótól az öngyilkosságig, az antiszociális viselkedéstől az elmebajig. Persze mások élete is keresztbe törhet, de bizonyított, hogy a társadalomban gyengén integrálódott személyekből kerül ki a legveszélyeztetettebb réteg. Vonatkozik ez a közösségekre is. A társadalmi dezintegráció lejtőre visz minden közösséget, s esélytelenné teszi a népek küzdelmében. Már az ősember is tudta, hogy ősz-

szefogas nélkül nem lehet egy medvét sem elejteni. A ma embere viszont azzal áldotta magát, hogy egyedül is képes ma-mutra vadászni.

Az emberi együttélés rendjének megteremtésében és megőrzésében a nemzeti lét fontos szerepet játszik. Ennek ellenére a nemzetnek mint értéknek, sajnos, nem vagyunk eléggé tudatában. Pedig a sikeres élet, ahogyan az ősember korában, ma sem a részekre osztódást, hanem az összefogást követeli meg. Nemzeti értékeket védő kultúra, gazdasági szemlélet és politika nélkül képteleneink leszünk érdekeink megvédésére, a megmaradásra és a felemelkedésre.

* Elhangzott a Nemzeti kultúránk és irodalmunk kisebbségi körülmények között elnevezésű, Szabadkán megtartott tanácskozáson

Petkes József: Agónia (1995)